

BESTE LIJSTTREKKERS,

Het valt niet mee om al die verkiezingsprogramma's door te ploeteren. Opinieblad Forum deed een poging en schreef acht lijsttrekkers een openhartige brief.

Beste Sybrand,

Je wil een 'eerlijke' economie, lezen we in het CDA-verkiezingsprogramma *Keuzes voor een beter Nederland*. Eerlijk voor werkgevers én werknemers, en voor deze én de toekomstige generatie. Dat is mooi. Groei is nodig, maar wel duurzame groei, schrijf je ook. Groei moet van bedrijven komen. Die help je met extra investeringen in infrastructuur om files tegen te gaan. In de nabije toekomst moet het volgens jou mogelijk worden om vijf minuten voor vertrek te bepalen hoe we naar de plaats van bestemming willen reizen. Dat kan via een combinatie van vervoersvormen zijn. Slim reizen dus.

Het midden- en kleinbedrijf help je met het terugdringen van de regel- en de lastendruk. Voor familiebedrijven moet het eenvoudiger worden om personeel in dienst te nemen. En de topsectoren mogen van jou blijven zorgen voor de broodnodige innovatie.

Maar niet alles in je programma is goed voor

ondernemers. Je wil bijvoorbeeld een individueel leerrecht 'waar werkgevers en werknemers samen voor sparen'. Maar voor de financiering kijk je meteen naar de sectorfondsen voor opleiding en ontwikkeling. Wij zeggen: de werknemer is als eerste aan zet. Natuurlijk kunnen de werkgever en het O&O-fonds bijdragen. Maar dat kan geen verplichting zijn.

Zzp'ers wil je dwingen tot een pensioenvoorziening. Maar daar zijn ze niet zelfstandig voor geworden. En het leenstelsel voor studenten wil je alweer terugdraaien. Zo wordt het hoger onderwijs weer duurder voor de belastingbetaler, en dus ook ondernemers. Zeg nou zelf: is dat eerlijk?

NIELS WIENSTEDT/HH

Sybrand Buma

Sybrand Buma (1965) is lijsttrekker voor het CDA. De burgemeesterszoon uit Workum is getrouwd en vader van twee kinderen. Als jurist werkte hij bij Binnenlandse Zaken. Vijftien jaar geleden werd hij Kamerlid. Ook bij de verkiezingen van 2012 was Buma lijsttrekker. De partij leidde toen een gevoelige nederlaag. Buma gaat de verkiezingen in met de boodschap dat 'vrijheid zonder verantwoordelijkheid leidt tot egoïsme, polarisatie en het recht van de sterkste'. Zijn verkiezingsprogramma moet daar een antwoord op geven. 'Want als je het niet meer kunt uitleggen aan je eigen kinderen, is het tijd voor verandering.'

Beste Henk,

NIELS WIENSTEDT/HH

Henk Krol

De lijsttrekker van 50PLUS is met zijn 66 jaar tevens het oudste Kamerlid. Hij studeerde psychologie in Amsterdam en begon in 1969 bij de TROS. In 1978 werd hij voorlichter bij de VVD. Tien jaar later richtte Krol zich helemaal op de *Gay Krant*, die hij in 1979 mede had opgericht. In 2012 werd hij fractievoorzitter van 50PLUS. Een jaar later trad hij terug in verband met verwickelingen rond het faillissement van de *Gay Krant*. Sinds 2014 is hij weer fractievoorzitter. Zijn motto voor de verkiezingen: 'De ouderen worden gepakt'.

Hoewel veel mensen wellicht iets anders denken, is jouw partij geenszins een *one-issue* partij. Ja, de 50-plus-stem moet vertegenwoordigd zijn, maar Nederland moet ook naar een hoger plan worden getild. Om dat te bereiken wil je behoorlijk wat geld uitgeven. Slimmere mobiliteit (de zelfrijdende auto!), investeren in toerisme, meer blauw op straat, beter onderwijs voor volwassenen... En ga zo maar door. Allemaal goede plannen, waar ook ondernemers achter staan.

Heb je daarvoor weleens gedacht aan een nationaal investeringsfonds, vormgegeven zoals bepleit met *NL Next Level*? Zodat ook privaats geld gemobiliseerd kan worden? Je hebt het in je plannen over de noodzaak van de overheid om te gaan bankieren, waarom dan niet een bank die ervoor zorgt dat ons land overgaat op

duurzame energie? Dat kunnen ondernemers niet in hun eentje.

Niet al je plannen spreken ons aan. Zonder enige onderbouwing spreek je je uit tegen handelsverdragen als CETA en TTIP. Waarom Henk? Is dat alleen om de onderbuikegevoelens aan te spreken? Je schrijft dat ouderen veel hebben moeten inleveren en dat ze beter verdienen dan wat ze nu krijgen. Maar hoe solidair is het om ons pensioenstelsel, waarin jongeren nog altijd teveel betalen, maar bij het oude te houden? Bovendien niet erg realistisch. En ook ondernemers willen betere zorg, maar die bereiken we niet door marktwerking weer af te schaffen. Wil je echt weer terug naar de situatie van vijftig jaar geleden? Ook ouderen zijn gebaat bij innovatie, toch?

Geert Wilders

Geert Wilders (1963) is de veteraan onder de lijsttrekkers. Al sinds 1998 zit hij onafgebroken in de Tweede Kamer. Eerst voor de VVD, vanaf 2004 als afgesplitst Kamerlid en sinds 2006 als lijsttrekker (en enig lid) van de PVV. Wilders werd geboren in Venlo en volgde in Amsterdam de hbo-studie sociale verzekeringen. Na een korte carrière bij de Ziekenfondsraad en de Sociale Verzekeringsraad, werd hij beleidsmedewerker van de Tweede Kamerfractie van de VVD en later gemeenteraadslid in Utrecht. Zijn motto voor de verkiezingen: 'Miljoenen Nederlanders hebben schoon genoeg van de islamisering van ons land. Genoeg van de massa-immigratie en asiel, terreur, geweld en onveiligheid.'

Beste Geert,

Ondernemers houden van klare, bondige taal. Maar duidelijkheid en inhoud zijn voor ondernemers van levensbelang. In het verkiezingsprogramma van de PVV, dat slechts één A4'tje beslaat, teken jij in elf lijnen je verkiezingsprogramma. Het nadeel van jouw programma is dat het zó puntsgewijs geformuleerd en minimaal (financieel) onderbouwd is, dat het geen enkele houvast biedt. Misschien is dat ook wel een voordeel. Je kan er nog alle kanten mee op en hopelijk de goede. Aansprekende punten zijn nu in elk geval alvast de plannen voor meer geld voor politie en Defensie. In een polariserende wereld, waarin de VS zich een beetje terugtrekken van het wereldtoneel, is het belangrijk dat Nederland een stapje naar voren doet als het gaat om investeren in veiligheid. Maar we komen ook veel schadelijke punten tegen in je verkiezings-A4'tje. Zo is 'uit de EU stappen' op z'n best een slecht doordacht idee. Als EU-partner

doen we makkelijk zaken, wat goed is voor onze economie (en dus alle Nederlanders). Keren we 'Brussel' de rug toe, dan besluiten andere EU-landen over onze welvaart. Ook het regeltje over 'geen geld meer voor innovatie' en 'ontwikkelingshulp afschaffen' is ons een raadsel. Waarom mogen Nederlanders zich niet meer vernieuwen, mogen we dingen niet meer verbeteren? En Ontwikkelingshulp is als combinatie van hulp en handel juist een goed idee. Nederland helpt dan met investeren zodat de economie in een arm land beetje bij beetje kan groeien. Met zoveel ondernemers op de PVV-kandidatenlijst zal deze analyse je niet verbazen toch?

Beste Emile,

De SP kiest voor slim investeren in plaats van dom bezuinigen, schrijf je in het verkiezingsprogramma *Nu wij*. Een mooi uitgangspunt waar ook ondernemers mee uit de voeten kunnen. De SP wil graag een nationale investeringsbank voor het midden- en kleinbedrijf. Daarmee krijgen gezonde bedrijven betere toegang tot kredieten om te investeren en bevorderen we de ontwikkeling en innovatie van de economie. Prachtig!

Goed om te lezen daarom dat je daarnaast serieus wil investeren in mobiliteit. Voorkomen dat we allemaal tegelijk over hetzelfde stuk asfalt gaan rijden, zorgen dat het openbaar vervoer een echt alternatief wordt voor de auto en klaarspelen dat autorijden schoner wordt, maar toch betaalbaar blijft: het klinkt ons als muziek in de oren. Ook fijn dat je con-

crete plannen hebt voor digitalisering en de kwaliteit van het onderwijs.

Wel een beetje jammer is dat niet echt duidelijk wordt waar het geld daarvoor vandaan moet komen. Ons voorstel: denk vooral eens aan het mobiliseren van privaat geld, bijvoorbeeld met behulp van een nationale investeringsinstelling. Want geloof ons: met het afknippen van ceo's en Europese ambtenaren, zoals je voorstelt in *Nu wij*, kom je er zeker niet. En ook de SP wil toch niet de belastingen eindeloos opschroeven? Daarom vinden we ook je plannen voor het afschaffen van het eigen risico en het instellen van een Nationaal Zorgfonds niet zo'n goed idee. Want de kostenexplosie die daarmee gepaard gaat, zal pas echt gaan leiden tot 'dom bezuinigen'. En die betere zorg, die willen wij ook.

Emile Roemer

Emile Roemer (1962) is voor de tweede keer lijsttrekker voor de SP. Na de mavo, de havo en de pabo ging hij het onderwijs in. Roemer werd al jong lid van de SP en voorzitter van de afdeling Boxmeer. In 1994 werd hij er gemeenteraadslid en 2002 wethouder van Financiën in een college met VVD en CDA. In 2006 kwam hij de Kamer binnen waar hij vier jaar later Agnes Kant opvolgde als fractievoorzitter. De verkiezingen van 2010 waren geen succes (tien zetels minder). Het motto van Roemer dit jaar: 'Het is tijd om de macht terug te pakken.'

Jesse Klaver

Jesse Klaver (1986) is met zijn 30 jaar de jongste lijsttrekker van deze verkiezingen. Na de Vrije School studeerde hij social work aan de Avans Hogeschool in Den Bosch. In zijn studententijd werd hij voorzitter van DWARS, de jongerenorganisatie van GroenLinks, en vervolgens voorzitter van CNV Jongeren. In 2010 kwam Klaver de Tweede Kamer binnen en in 2015 volgde hij Bram van Ojik op als fractievoorzitter. Klaver verzet zich tegen wat hij noemt het 'economisme'. Rechtvaardigheid, duurzaamheid en compassie zijn belangrijker dan economische groei.

Beste Jesse,

Het is 'tijd voor verandering' zeg je in je verkiezingsprogramma. Dat vinden wij ook. Je schrijft dat GroenLinks een samenleving wil waarin iedereen meedoet en kansen krijgt. Dat klinkt helemaal als onze visie *NL Next Level*.

Zo wil je investeren in vergroening. Geweldig! Dat is precies wat ondernemers ook willen en een investeringsbank kan daar inderdaad goed bij helpen. Topsectoren inzetten om grote maatschappelijke problemen op te lossen, vinden we ook een goed plan. Elektrisch rijden stimuleren, nadenken over kilometerbeprijzing: het kan inderdaad allemaal helpen om de luchtkwaliteit te verbeteren én knelpunten op te lossen.

Maar niet elke verandering is een verbetering. Want denk je serieus dat een 'loongolf' en hogere belastingen voor bedrijven helpen bij al die investeringen? Dat dat Nederland concurrerend houdt? Dat bedrijven dan meer banen kunnen creëren, zodat iedereen mee kan doen ongeacht opleiding, afkomst of eventuele handicap?

Of neem de kolencentrales die jullie willen sluiten. Dat klinkt heel groen, maar wie gaat dan de energie opwekken die nu door die centrales wordt geleverd? Duurzame alternatieven in Nederland zijn er nog niet voldoende. Moeten de Duitsers hun bruinkoolcentrales dan maar een tandje harder laten draaien? Verandering graag, maar dan wel op een manier die de economie niet om zeep helpt en Nederlandse bedrijven niet het land uit jaagt. 'Ik wil bouwen, bouwen, bouwen', zeg je. Zorgen dat heel Nederland weer een *can-do*-mentaliteit heeft. Of, zoals wij dat uitdrukken, ondernemersmentaliteit heeft. Daar houden we je aan. Want daar is Nederland wel aan toe.

Beste Alexander,

'Laten we werken aan een optimistisch Nederland', schrijf je in het voorwoord van jullie verkiezingsprogramma. Optimistisch, dat klinkt ons bekend in de oren, zo was ook de titel van onze toekomstvisie in 2010. De 171 pagina's van je verkiezingsprogramma *Kansen voor iedereen* bieden voor elk wat wils. Voor ondernemers, maar ook voor natuurbeschermers, onderwijzers, ouderen en jongeren. 'Nederland heeft kans koploper te zijn met onze kennis en ons bedrijfsleven', lezen we in het verkiezingsprogramma en dat spreekt ons zeker aan.

Ook goed gezien is je constatering dat 'de huidige tijd vraagt om een ontslagrecht met kortere en minder dure procedures. Vast is te vast en riskant voor werkgevers'. Om het verkiezingsprogramma nog maar eens te citeren: 'Naast het ontslagrecht zijn de grote financiële risico's bij ziekte en arbeidsongeschikt-

heid, de hoge loonkosten en de vaak nog rigide cao's redenen om af te zien van het aanbieden van een vast contract.' Wel is onduidelijk waar D66 precies naartoe wil met dat ene contract voor onbepaalde tijd dat de oplossing zou moeten bieden.

Kortom, jouw ideeën over de transities waar Nederland voor staat – of het nu gaat om de circulaire economie of de arbeidsmarkt – spreken ons zeker aan. Maar je moet oppassen dat je niet elke dag zon belooft en dagelijks meer regen voor de boeren. Want een belastingverlaging van 100 euro per maand en een werkbonus van 500 euro per jaar voor werkenden en tegelijk extra geld uittrekken voor innovatie, digitale economie, kinderopvang, vergroening en nog veel meer klinkt mooi, maar hoe denkt D66 dit te gaan betalen? Ondernemers zijn benieuwd. Hoe dan ook veel succes tijdens de verkiezingen!

Alexander Pechtold

Alexander Pechtold (1965) studeerde kunstgeschiedenis en archeologie in Leiden. In datzelfde Leiden start hij zijn politieke loopbaan als raadslid en later wethouder. In 2003 wordt hij benoemd tot burgemeester van Wageningen. Nog geen twee jaar later maakt hij de overstap naar Den Haag als minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties. In 2006 wordt Pechtold lijsttrekker van D66. Zijn partij halveert bij die verkiezingen. Zijn motto: 'Laten we voorkomen dat mensen na de verkiezingen vooral weten wat hun partij niet wil en met wie niet.'

Beste Mark,

Als Nederland niet zou bestaan, dan zouden we het uitvinden, schrijf je in jullie verkiezingsprogramma *Zeker Nederland*: 'Bijna nergens ter wereld is het leven zo goed als in ons land.' Dat zijn we graag met je eens. Nog beter wordt het van jullie plannen voor een nationale investeringsinstelling voor grootschalige private investeringen in onze energievoorziening en infrastructuur. Helemaal top. Een dergelijke instelling kan een grote rol spelen in bijvoorbeeld de overgang naar een duurzame energievoorziening waarvoor vele tientallen miljarden euro's nodig zijn. Ook belooft je ruimte te maken om te investeren in de veiligheid van Nederland. De veiligheidsparaplu die de Verenigde Staten ons decennialang heeft geboden, is niet langer vanzelfsprekend, constateer je terecht. Daarom wil je fors investeren in Defensie. Dan gaat het om manschappen, nieuw materieel en innovaties. Maar ook om cybercapaciteiten. Die zijn inderdaad onmisbaar in de conflicten van vandaag en morgen.

Ook zijn we blij met jullie plannen voor de woningmarkt. De VVD staat als vanouds voor een bloeiende woningmarkt met veel doorstroommogelijkheden. Daarom zijn jullie plannen voor die vermaledijde verhuurdersheffing ook zo jammer. Jullie willen deze nog verder verhogen maar dit gaat ten koste van de investeringen die corporaties kunnen doen in het verduurzamen van huurwoningen.

En jullie pensioenplannen zien er goed uit, maar slaan hier en daar een beetje door. Bijvoorbeeld als je zegt dat iedere werknemer zelf mag bepalen door welke pensioenuitvoerder hij zijn pensioenregeling laat uitvoeren. Dat zou de kosten onnodig opvoeren. Dat kan niet de bedoeling zijn toch?

Mark Rutte

Mark Rutte (1967) werd geboren in Den Haag, studeerde geschiedenis in Leiden en werd al jong actief in de politiek. Na zijn studie werkte hij tien jaar bij Unilever op de afdeling personeelszaken. In 2002 werd hij staatssecretaris van Sociale Zaken en later van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in het eerste en tweede kabinet-Balkenende. Zijn eerste verkiezingen als lijsttrekker voor de VVD eindigden in 2006 in een nederlaag. In 2010 verging het hem beter en werd hij minister-president. 'Laten we ervoor strijden dat we ons thuis blijven voelen in ons mooie land', is het motto waarmee hij in 2017 de verkiezingen in gaat.

JERRY LAMPE/VANP

Lodewijk Asscher

Lodewijk Asscher (1974) studeerde rechten in Amsterdam. Na zijn promotie ging hij aan de slag als universitair docent, werd hij daarnaast gemeenteraadslid en later wethouder voor de PvdA. In 2012 werd hij vicepremier en minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hij laat zich er graag op voorstaan dat hij nog elke dag zijn kinderen naar school brengt. Zijn motto: Alles wat is opgebouwd aan sociale voorzieningen, aan vrijheden, de vanzelfsprekendheid van de rechtsstaat, van een functionerende democratie, is sterk maar niet vanzelfsprekend.

Beste Lodewijk,

De strijd voor een rechtvaardige wereld staat bij de PvdA voorop, lezen we in het verkiezingsprogramma *Een verbonden samenleving*. Daarbij hoort volgens jou eerlijk delen, vast werk, goed wonen, een gezond leven, toegang tot scholing, emancipatie en recht op zeggenschap. Voorwaar een ambitieuze openingszin van je 66-pagina's lange epistel. Maar een beetje ambitie, daar houden ondernemers wel van, zoals je weet.

Waar we ook van houden is je voornemen tot het oprichten van een nationale investeringsbank. Zo kunnen investeringen waar nu moeilijk geld voor te krijgen is toch worden gedaan. Ook top zijn je voorstellen voor een leven lang leren, want uit het WRR-rapport *Naar een lerende economie* blijkt dat Nederland slecht scoort op dit punt. Jouw ambitie is dat Nederland over tien jaar de best opgeleide beroepsbevolking ter wereld heeft, zodat Nederland

economisch voorop blijft lopen.

Ook de aandacht voor de krimpgebieden in Nederland in je programma is te prijzen. Voor deze gebieden wil je regels schrappen, zodat creatieve oplossingen mogelijk worden om voorzieningen als onderwijs, zorg, detailhandel en openbaar vervoer toch te behouden. Minder te spreken zijn we over jouw voorstel om de vennootschapsbelasting te verhogen. Zeker niet na de aankondiging van vorig jaar door minister Dijsselbloem om diezelfde belasting in het belang van onze economie stapsgewijs te verlagen. Ook de invoering van een toptarief van 60 procent zal de Nederlandse economie zeker niet ten goede komen. Want die goede banen, die moeten we ook van ons aantrekkelijke vestigingsklimaat hebben. Of niet soms? ■

Meer lezen? Kijk op www.opiniebladforum.nl